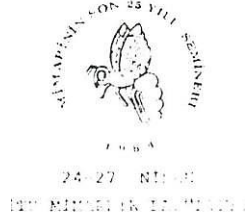

TARİHSEL KENTLERİN KORUNMASINDA ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

DR, NURAN ZEREN

İ.T.Ü. MİMARLIK FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASI BÖLÜMÜ

MİMARİNİN SON 25 YILI SEMİNERİ
24 - 27 NİSAN 1984
TAŞKIŞLA - İSTANBUL

MİMARININ SON 25 YILI
Sergisi ve Semineri 1984
24 Nisan - 11 Mayıs

TAŞKIŞLA
109

TARİHSEL KENTLERİN KORUNMASINDA ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Nuran Zeren

İTÜ Mimarlık Fakültesi

Bu bildiri de tarihsel mimari değer koruma anlayışının Türkiye'deki evrimine kısaca değinildikten sonra tarihsel kent dokularının korunmalarına ilişkin girişimlerin değerlendirilmesine çalışılacak, planlama ve uygulama çalışmaları görünlenecektir.

CUMHURİYET ÖNCESİ KORUMA ANLAYIŞI

Ülkemizdeki tarihsel değer koruma anlayışının başlangıcı ve gelişimi Avrupa ülkelerindeki kadar eski ve bilinçli değildir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, devlet yönetiminin ilgisizliği, halkın bilgisizliği yüzünden İslam öncesi Anadolu uygarlıklarına ilişkin pek çok değerli tarihsel belge yitirilmiş, büyük bir bölümü padişah buyrukları ile yabancı devlet adamlarına armağan edilmiş ya da kaçak olarak yurtdışına çıkarılmış, bir kısmı da halk ta rafından dinsel etkilerle veya define bulmak amacı ile yıkıma uğratılmıştır. İmparatorluğun son yıllarında batıdaki gelişmelere ayak uydurmaya çalışan sınırlı sayıda aydının öncülük ettiği eski eser koruma çabaları ve bu çabaların sonucu hazırlanan Asar-ı Atika Nizamnameleri de istenilen sonucu sağlayamamıştır (1).

OSMANLI GELENEKLERİNDEN KOPMA VE ÇAĞDAŞLAŞMA EĞİLİMİNİN GETİRDİĞİ KORUMA YAKLAŞIMI

Cumhuriyetten sonra ise bir yandan batılılaşma ve çağdaşlaşma eğilimi, öte yandan Osmanlı-İslam kültürünü terk etmek arzusu yaşantıda, geleneklerde yenileşme çabası, fiziksel çevrenin kültürel sürekliliğini sağlamak yerine modernleştirme batıya benzetme düşüncesini doğurmuştur. Bu dönemin eski eser koruma anlayışının temeli müzecilik olmuş; Osmanlı imparatorluğundan kurtarılmaya çalışılan Kültürel Köken Eski Anadolu Uygarlıklarına dayanmak istenmiş, bu amaçla arkeolojik kazılar başlatılmış, yeni müzeler açılmıştır (2).

TAŞINMAZ ESKİ ESERLERİ DE KAPSAMINA ALAN KORUMA ANLAYIŞI

1930'lardan sonra ise Atatürk pek çok taşınır eski eserin müzelerde korunduğunu; ancak mimarlık değerlerinin yeterince önemsenmediğini ve değerlendirilmediğini görerek eski yapıtların korunması konusuna da eğilmek gereğini duymuş ve bu amaçla Eski Yapıları Koruma Komisyonu ve Muhafaza Heyeti kurulmuştur (3).

ESKİ ESERLERİN İMAR PLANLARI YOLUYLA KORUNMASI GEREĞİNİN DÜŞÜNÜLMESİ

Anıt niteliğindeki tarihsel-mimari eserlerin korunması düşüncesinin ağırlık kazandığı yıllarda ilk kez bu eserlerin imar planları yapımı sırasında korunmasına önem verilmiş, 10 Haziran 1933 tarihinde yürürlüğe giren Belediye Yapı ve Yollar Kanunu ile Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından saptanan anıtsal nitelikli eski eserlerin her yönünde 10 metre açıklık bırakılarak (madde, 9) korunması öngörülmüştür (4). Mimari eserlerin imar planları yoluyla korunması bilincinin yaygınlaşmasından sonra kent planlama ilkeleri içinde tarihsel ve doğal değerlere saygılı olmak düşüncesi de önem kazanmış ve ilk örnekleri 1932 H. Jansen Ankara İmar Planında (5) ve 1932 İstanbul Planlaması Fikir Yarışmasında (6) görülmüş, 1937 de Ankara Kalesi ve çevresi ilk kez protokol alanı olarak koruma kapsamına alınmıştır.

1940'lardan sonra yapılan kuramsal çalışmalarla sorunlar doğru ve açık şekilde ortaya konmuş, çözüm yolları ve yöntemler önerilmiş, ancak çok daha önemli sorunlar yanında halktan ve devlet yöneticilerinden umulan destek görülmemiş; gerekli parasal dayanak da sağlanamadığından uygulama olanağı sınırlı kalmıştır. Bu dönemde yapılan konuna çalışmaları anıt ölçeğinde kalmasına ve çok başarılı olmamasına karşın; mimari eserlerin koruma kapsamına alınması ve imar planları yoluyla korunması gerekliliğinin farkına varılması açısından önem taşır.

1950 LERDEN SONRA HIZLI KENTLEŞME SONUCU ORTAYA ÇIKAN KORUMA YAKLAŞIMI

1950 yıllarından sonraki hızlı kentleşme sonucu yıkıma uğrayan taşınmaz eski eserler koruma ile ilgili sorunları tekrar gündeme getirmiş; taşınmaz eski eserlerin korunmasını desteklemek ve ilgili anlaşmazlıkları çözmek üzere yetkili özel bir kuruluş oluşturulması gerekli görülmüştür. 2 Temmuz 1951 tarihinde yürürlüğe giren 5805 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun"la yurt içinde korunması gereken mimari ve tarihsel özelliklere sahip anıtların ve diğer taşınmaz eski eserlerin korunma, bakım, onarım, restorasyon işlerinde uyulacak ilkeleri ve programları saptamak, saptadığı ilke ve programların uygulanmasını izlemek ve denetlemek; anıtlar ve taşınmaz eski eserlerle ilgili olarak kendisine sunulacak her türlü konu ve uyuşmazlık üzerine görüş bildirmekte yükümlü Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Kurulmuştur (7).

Eski Eserlerin imar planları yoluyla korunması düşüncesinin tartışmasız kabul edildiği yıllarda 16.7.1956 tarihinde yürürlüğe giren 6785 sayılı "İmar Kanunu", umulanın tersine Eski Eser ve Tarihi Çevre Koruma konusuna uygulama yönünden bir açıklık getirmemiş; ancak 25. maddesi ile yeni yapıların komşu sınırlarına, yol ve su kenarlarına, kara ve demiryollarına ve eski eserlere yaklaşıma uzaklıklarının özel nizamnamelerle belirlenmesini öngörmüştür (8). 18.6.1957 tarihinde yürürlüğe giren İmar Nizamnamesinde

yalnız 39 ve 40. maddelerle konuya değinilmiş eski eserlerin bitişik olmayan cephelerinden-10 metreden az olmaması koşulu ile- yapı yüksekliğine eşit uzaklık içinde yeni yapıya izin verilmeyeceği, (madde 39), ancak GEEAYK'ın izni ile bu uzaklığın değiştirilebileceği, zorunlu olmadıkça arkeolojik alanlardan 30 metre uzaklık içinde özel yapı yapılamayacağı (madde 40) hükme bağlanmıştır (9).

Cumhuriyeti izleyen yıllarda çeşitli yasalarla ve kararnamelerle Hazine, Belediye ve özel idarelere geçen ve korunamayan vakıf kökenli yapıların tekrar Vakıflar Genel Müdürlüğüne devri sağlanmış, (madde 41) korunmaları ile bu kuruluş görevlendirilmiştir (10).

1960 LARDAN SONRA DEVLETİN TARİH VE KÜLTÜR DEĞERİ OLAN ESERLERİ KORUMAKLA YÜKÜMLÜ TUTULMASI

1960'lı yılların-koruma konusundaki ilk önemli olayı, etkin bir sonuç sağlamamış olsa da 28.11.1960 tarihinde yürürlüğe giren 7463 sayılı "Hususi Şahıslara Ait Eski Eserlerle Abidelerin İstimlâki Hakkındaki Kanunu" ile devletin özel kişilerin sahip oldukları taşınmaz eski eserler üzerindeki kullanım haklarını sınırlandırmasıdır (11).

1960'ların koruma konusundaki ikinci önemli olayı ise 1961 Anayasasının 50. maddesi ile Devleti tarih ve kültür değeri olan anıtları korumakla yükümlü tutmasıdır (12). İsviçre, Avusturya, Portekiz dışında başka ülkelerin Anayasasında yer almayan bu görevlendirme ülkemiz için koruma anlayışında kuramsal düzeyde önemli bir aşama sayılabilir. Ancak Anayasa'da yer almasına karşın Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında koruma ile ilgili bir ilkeye, bir hedefe rastlanmamaktadır. 28.9.1962 tarihinde 1889 sayılı kararla yönetmeliğine çalışma düzenine ilişkin yeni bir madde ekleyen GEEAYK'ın bu dönemde aldığı önemli kararların büyük bir bölümünün de tek anıtsal yapıların ve arkeolojik alanların korunması ile sınırlı kaldığı görülür.

KORUMA DÜŞÜNCESİNİN KURAMSAL DÜZEYDE ÇEVREYİ KAPSAYACAK ŞEKİLDE GENİŞLETİLMESİ

GEEAYK 1964 yılında önemli bir adım atmış koruma çerçevesini genişleterek Venedik'te toplanan Eski Eserlerle İlgili Uzman ve Teknisyenlerin Uluslararası II. Kongresinde alınan kararları içeren "Venedik Tüzüğü"nü benimsemiş, (29.9.1967, No. 3674) ve böylece tarihsel anıt kavramı tek başına bir mimari eserle birlikte özellik taşıyan bir uygarlığın, belirli bir gelişmenin veya tarihsel bir olayın tanıklığını yapan kırsal ve kentsel sitleri de kapsayacak biçimde genişletilmiştir (13).

GEEAYK'nun koruma kapsamını genişletmeye ve uluslararası çağdaş anlayışa ulaştırmaya çalıştığı yıllarda uygulamaya konulan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında eski eser koruma anlayışı gene belge arşivi, müzecilik, arkeolojik alan ile sınırlı kalmış mimari eserden bile açıklıkla söz edilmemiştir (14).

KORUMA KONUSUNDA ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLARIN BENİMSENMESİ

1970'li yıllarda GEEAYK tarafından alınan koruma kararlarının çoğunluğu kullanım hakları kısıtlanan eski eser sahiplerinin karşı çıkışlarına yanıt niteliğindedir. 1970'li yılların koruma konusundaki bir başka önemli gelişmesi de eski eser sahiplerine parasal destek sağlanması yolunda çözümler araması ve 17.7.1972 tarihli ve 1610 sayılı Emlâk Vergisi Kanunu ile koruma belgeli eski eserlere 1/10 oranında vergi indirimi uygulanmasıdır (15).

1972 yılında 6785 sayılı imar yasasını değiştiren 1605 sayılı yasa ek madde 6 ile kentsel koruma konusuna yeterli olmasa da yeni düzenlemeler getirmiştir (16). Ek madde 6 ile tarihi ve mimari değeri GEEAYK tarafından saptanan taşınmaz eski eserlerin koruma koşullarının GEEAYK'ın da görüşü alınarak Milli Eğitim, Turizm ve Tanıtma, İmar ve İskân, Maliye Bakanlıkları ile Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından belirleneceği hükme bağlanmış, daha önce yalnız Milli Eğitim Bakanlığına ait olan gerekli durumlarda eski eserin ve yakın çevresinin kamulaştırılması veya kamulaştırma yapmaksızın teknik yardım yapma yetkisi diğer dört kuruluşa da verilmiştir. Bu dönemde de korunacak mimari değerler önemli bir tarihsel değere veya işleme ve süslemeleri ile sanat değerine sahip anıtlarla sınırlı kalmıştır. 1973-1977 yılları arasında uygulanan üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında koruma anlayışının temeli yine, arşivcilik ve müzecilik olmuş; mimari ve kültürel değerlerin korunması yolundaki öneriler yetersiz kalmıştır (17). Kalkınma planında koruma konusuna gereğince değinilmemesine karşın, bu yıllarda Türkiye Avrupa Konseyi üyesi olarak uluslararası girişimlerde bulunmuş, 1973 ten sonra eski eser koruma yaklaşımı GEEAYK üyelerinin ve Akademik kuruluşların çabaları ile çağdaş niteliğe ulaştırılmaya çalışılmıştır. 8.2.1973 tarihinde uluslararası çalışmalara katılan "Avrupa Konseyi Milli Komitesi" kurulmuş 1975 Avrupa Mimari Miras Yılı Kampanyasının önemli bölümünü oluşturan pilot projelere Antalya, İstanbul, Göreme projeleri de katılmıştır.

Türkiye'nin koruma konusunda uluslararası gelişmelere ayak uydurmaya çalıştığı yıllarda koruma ile ilgili yasal çerçeveyi düzenleme çabaları da hızlanmış, 6 Mayıs 1973 tarihinde yürürlüğe giren 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu korunacak değerler konusuna yeni tanımlamalar, yeni kısıtlamalar getirmiş, anıtsal mimari değerden sonra yapı gruplarını ve doğanın veya doğa ile insanların ortaklaşa eseri olan topografik birimleri (sit) de koruma kapsamına almıştır (18). Yasada önemli tarihsel olaylara sahne olan arkeolojik, tarih, sanat bakımından bir önemi ve özelliği bulunan korunması ile değerlendirilmesi gerekli her türlü taşınmaz mimari eserlere ve aynı nitelikteki heykellere anıt, mimarileri, üniteleri ve çevrelerine katkıları bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken tabiatın veya tabiat La insanların müşterek eseri olan topografik bölgelere sit adı verilmiştir, sit de sınıflandırılarak tarihi sit, arkeolojik sit, doğal sit olarak

tanımlanmış, tümünün değerlendirilerek korunması esası getirilmiş, ancak kentsel sit tanımına yer verilmemiştir. Çıkarıldığı günden yürürlükten kaldırıldığı 23.7.1983 tarihine kadar çeşitli kuruluşlarca eleştiriye uğrayan yasa; tarihsel ve doğal koruma konusuna yeni kavramlar, kısıtlamalar getirmişse de gerekli tüzük ve yönetmeliklerle desteklenmemiş, imar yasa ve yönetmelikleri ile bağlantısı kurulamamış ve soruna istenen çözümü sağlayamamıştır. Koruma ile ilgili kuruluşlara yetki ve sorumluluk verilmiş; ancak aralarında gereken eşgüdüm sağlanamadığından yetki kargaşası doğmuştur.

1710 sayılı Eski Eserler Yasasının yürürlüğe girmesinden sonra kanun ve yönetmeliği yeniden düzenlenen GEEAYK'nun bu dönemdeki çalışmalarının ağırlığı İstanbul ve İstanbul Boğazının korunması olmuştur. GEEAYK 13.2.1976 tarih ve 8891 sayılı kararı ile özellikle yerleşik alanların korunması konusunda tartışmalara yol açan kentsel ait deyiminin yasada belirtilen sit tanımı içinde yorumlanmasını kabul etmiş ve kentsel siti "yaşanılan kentlerin belli bir devirde, belli bir kesiminde homojen olarak sosyal, ekonomik, kültürel durumunu yansıtan, özellikler veya tarihi veya bilimsel veya artistik veya arkeolojik veya etnografik veya edebi veya efsanevi önemi bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken yerler" olarak tanımlamıştır (19). GEEAYK 14.1.1978 gün ve 10200 sayılı kararı ile de eski eserlerde yapılacak yapısal müdahalelerde 1,2 ve 3 grup yapıların ayırım ilkelerini belirlemiştir (20). Bu yıllarda Kültür Bakanlığının tek yapı ve sit koruma planlaması çalışmaları esas olarak imar planlarına veri oluşturacak saptama ve belgeleme çalışmalarıdır. Kültür Bakanlığı ilgili bakanlıklarla yaptığı ortak çalışmalarla 1710 sayılı Eski Eserler Yasası ile İmar Yasa ve Yönetmelikleri arasında bağlantı kurmaya koruma uygulamasını imar planlama süreci içine oturtmaya uğraşmıştır. Bu çalışmalar arasında "Taşınmaz Eski Eserlerin Onarılması, Kullanılması ve İmar Hukukuna Yaklaşımlarının Şekil ve Şartlarını Gösterir Yönetmelik Önerisi"(21), "Tesbit ve Envanteri Yapılmış Sit Alanları içinde Plan Kararlarının Tesbiti" (22), "İmar Planlarının Tanzimi ile ilgili Teknik Şartlaşmada Eklenmesi ve Değiştirilmesi Düşünülen Teklifler" (23), "İller Bankası Genel Müdürlüğü ile Kültür Bakanlığı arasındaki imar planlarına veri olacak eski eserleri saptama çalışmalarına öncelik verilmesine ilişkin anlaşma", "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı arasında imzalanan tarihsel çevrenin korunması ve değerlendirilmesi için ortak yaklaşımlar getirilmesine ilişkin protokol" sayılabilir.

KORUMA - DEĞERLENDİRME - GELİŞTİRME BÜTÜNLEŞMİŞ KORUMA UYGULAMASI

1979- 1983 yılları arasında uygulanması kararlaştırılan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında kültürel mirasın korunması ilkelerine önceki Kalkınma Planlarına göre daha çok önem verilmiştir. Planda koruma konusuna yalnız "Kültür Politikaları" içinde değinilmekle yetinilmemiş ayrıca "Kentleşme ve Belediyeler" başlığı altındaki politikalarda "Planın Yöneldiği Toplumsal

Amaçlar" içinde de yer verilmiş ve eski eserlerin diğer sektörlerle özellikle Turizmle bağlantısı kurulmaya çalışılmıştır (24).

Doğal ve Kültürel Değerlerin ele alınmasında Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının ışığı altında Kültür Bakanlığınca saptanan ilkeler arasında, salt koruma yerine Koruma, değerlendirme ve geliştirme ya da bütünleşmiş koruma ilkesi; bütünleşmiş koruma uygulamasının toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel gereksinmelerini de karşılayacak; yaşam koşullarını sağlıklılaştıracak biçimde yürütülmesinin sağlanması ilkesi, koruma - değerlendirme - geliştirme konusunun diğer sektör kullanımları özellikle turizm - ile uyumlu bir şekilde ele alınması ilkesi; ilgili uzmanların yeterli ve nitelikli bir seviyede yetiştirilmesi ilkesi ağırlık kazanmıştır.

Bu ilkeler ışığında sahiplerince onarılamayan tescilli eski eserlerin koruma ve bakımlarının sağlanması konusunda parasal ve teknik yardım sağlama çabalarına koşut olarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Eski Eserlerin Turizm Amaçlı kullanımına yönelik yatırımlara (25) kredi vermeye başlamış, Kültür Bakanlığı da 30 Mart 1979 tarihli "Özel ve Tüzel Kişi Mülkiyetinde Bulunan Taşınmaz Eski Eserlerin Onarımı İçin Yapılacak Aynı Parasal Teknik Yardım Yönetmeliğini"(26) hazırlamıştır. İmar planları ile tanınan yükseklik ve yoğunluk artışlarının sağladığı ekonomik yararın, korunması gereken kentsel alanların yıkımına neden olduğunu kuşkusuz kabul eden GEEAYK, tarihsel değeri olan kentlerde kentsel sit alanlarını da saptamaya ve bu bölgelerdeki korumaya ters imar planı hükümlerini geçersiz saymaya başlamıştır. GEEAYK 1978'lerde imar planları olan veya yapılmakta olan yaklaşık 25-30 kentte sit koruma kararları almış ve imar planı uygulamasını durdurmuştur. Plan uygulaması durdurulan yerlerde "Koruma Amaçlı imar Planı" yapılıncaya kadar yapılanma isteklerinin nasıl karşılanacağını bilmeyen Belediyeler mal sahipleri ile karşı karşıya kalmış ve bu durum amaca ter uygulamalara neden olmuştur. Ortaya çıkan soruna çözüm bulmaya çalışan GEEAYK planlarını yürürlükten kaldırdığı kentsel sit bölgelerinde imar planı yapılıncaya kadar yaşantıyı sürdürmek üzere "Geçit Dönemi Yapılanma Koşulları" adı altında bir tür geçici yönetmelik hazırlamaya başlamıştır. Ancak bu yapılanma koşulları da sorunları çözmeye yetmemiş, başvurularla başa çıkamayan GEEAYK koruma ve Tarihi Çevre Düzenlemesi işinin yalnızca bir saptama işi olmadığı, şehirci ile birlikte yapılacak bir planlama ve uygulayıcıları inandırma işi olduğu kanısına varmış, soruna ivedi ve köklü çözüm olarak ilgili kuruluşların işbirliği ile koruma planı yapma ilkelerini ve yönetimini belirlemeyi önermiştir (27).

1982 ANAYASASI VE KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA YASASI

1982 Anayasası da kültür ve doğa varlıklarının korunması konusuna önem vermiş ve 63. maddesi ile "Devlet tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır hükmünü getirmiştir (28). 23 Temmuz 1983 tarihli Resmi

Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren ve 1710 sayılı Eski Eserler Yasasının yerini alan 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası (29) kültür ve doğa varlıklarının korunması konusunda başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere ilgili kamu kuruluşlarına ve özel kişilere önemli görev ve sorumluluklar vermiş, bütün korunacak değerlerin Devlet malı niteliğinde olduğu ilkesini kabul etmiştir. Kanun kültür varlıklarının sahiplerine koruma konusunda önemli yükümlülükler getirirken bu kişilere vergi bağışıklığı sağlanacağını Kültür ve Turizm Bakanlığınca parasal ve teknik yardımda bulunulacağını hükme bağlamış; bu amaçla "Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu" kurulmasını kabul etmiştir. Kanun 51. maddesi ile "Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu" ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca tesbit edilecek bölgelerde "Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulları" kurulacağını belirtmiştir. 25 Aralık 1983 tarihli yeni Hükümet programında da "Kültür ve Sanatın milletlerin gelişmesinde başta gelen değerler manzumesi olduğu" belirtilmiş ve "Eski eserlerin korunmasının, yaşatılmasının tarihi ve kültürel mirasımıza saygının doğal bir ifadesi olarak görüleceği" ilkesi benimsenmiştir (30).

SONUÇ

1973 yılına kadar büyük bir çoğunlukla anıt niteliğindeki yapıların imar planlarında korunacak değer olarak işaretlendiği ülkemizde konunun son on yıldaki gelişmesini izlediğimizde ilk kez 1976 yılında tarihsel alanların öncelikli planlamasının vurgulandığını, 1977 yılında sivil mimarlık örneklerinin oluşturduğu kent dokularının korunmalarına ilişkin önlemlerin alınması gereğinin düşünüldüğünü 1979 yılında ise tarihsel çevrenin bulunduğu yerleşmelerde çevre korunması ve değerlendirilmesi ilkelerinin benimsendiğini görüyoruz. 1982 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne 417 adet çeşitli nitelikte sit alanının saptama ve belgeleme çalışmaları tamamlanmış, 100 kadarı "Kentsel Sit" olan bu alanlarda 3442 anıt niteliğinde yapı ve 6815 sivil mimarlık örneği saptanmış ve belgelenmiştir (31). Tarihsel kent dokularının tarihsel, arkeolojik, mimari incelenmesi ile birlikte ekonomik ve sosyal araştırmaların verilerini de değerlendiren planlama -koruma yaklaşımı 1975 Mimari Miras Yılından bu yana planlama ilkelerinde yer almaya başlamış, projelendirme aşamalarında çağdaş planlama uygulamalarına eşdeğer örnekler verilmiş, ancak gerekli ekonomik kaynakların, korumayı imar planı ve programları içine oturtmayı amaçlayan yasa ve yönetmeliklerin, eşgüdüm kurumlarının eksikliği nedeniyle uygulama çalışmalarında aynı başarıya ulaşılamamıştır.

KAYNAKLAR

1. Mumcu, A., (1969) Eski Eserler Hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3-4. s. 45-78.
2. Zeren, N., (1981) Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Baskı Atölyesi, e.29-32.
3. Akçura, M., (1972) Türkiye ve Eski Eserler, Mimarlık. Sayı 8, s.39-42.
4. Bakınız: 2290 sayılı "Belediye Yapı ve Yollar Kanunu", Resmi Gazete Tarih: 21.6. 1933.
5. Bakınız: (1929) Ankara Şehrinin Prof. M. Jausley, Jansen ve Brix tarafından yapılan plan ve projelerine sit izahnameler, Ankara.
6. Duranay, N., Gürsel, E., Ural. S., (1972) Cumhuriyetten bu yana İstanbul Planlaması, Mimarlık, Sayı 7, s.63-109.
7. Bakınız: 5805 sayılı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtları Yüksek kurulu Teşkiline ve Vaziyetlerine Dair Kanun., Resmi Gazete, Tarih: 9.7.1951.
8. Bakınız: 6785 sayılı İmar kanunu, Resmi Gazete, Tarih: 16.7.1956.
9. Bakınız: İmar Nizamnamesi, Resmi Gazete, Tarih: 17. 7.1957.
10. Bakınız: Aslında Vakıf Olan Tarihi ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğünü Devrine Dair Kanun, Resmi Gazete, Tarihi: 13.9.1957.
11. Bakınız: 7463 sayılı Hususi Şahıslara Ait Eski Eserlerle Tarihi Abidelerin İstimlâki Hakkında Kanun, Resmi Gazete, Tarih: 28.11.1960.
12. Bakınız: 1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
13. Bakınız: International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites, Decisions and Resolutions, II. International Congress of the Architects and Technicians of Historic Monuments. Venezia, 3.1.1954
14. Bakınız: (1968) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972 Ankara. DPT. a.190.
15. Bakınız: 1610 Sayılı Emlak Vergisi Yasası, Resmi Gazete, Tarih: 27.7.1972.
16. Bakınız: 6785 sayılı İmar kanununu değiştiren 1605 sayılı İmar Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 20.7.1972.
17. Bakınız: (1973) Yeni Strateji ve Kalkınma Planı 3. Beş Yıl. 1973-1977 Ankara. DPT. s.784-786.
18. Bakınız: 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, Resmi Gazete. Tarih: 6.5.197).
19. Bakınız: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu İstanbul Bürosu Arşivi, Karar Tarihi: 13.4.1976, Karar No: 8891.
20. Bakınız: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, İstanbul Bürosu Arşivi, Karar Tarihi: 14.1.1978. Karar No: 10200.
21. Bakınız: Taşınmaz Eski Eserlerin Onarılması, Kullanılması ve İmar Hukukuna Yaklaşımlarının Şekil ve Şartlarını Gösterir Yönetmelik Önerisi, Ankara: Kültür Bakanlığı (tarihsiz - çoğaltma).
22. Bakınız: Tesbit ve Envanteri Yapılmış Sit Alanları İçinde Plan Kararlarının Tesbiti, Ankara: Kültür Bakanlığı (tarihsiz- çoğaltma)
23. Bakınız: İmar Planlarının Tanzimi ile İlgili Teknik Şartlaşmada Eklenmesi ve Değiştirilmesi Düşünülen Teklifler, Ankara: Kültür Bakanlığı - İmar İskan Bakanlığı, (tarihsiz - çoğaltma)
24. Bakınız: (1979) Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979 - 1983- Ankara:

DPT, s.151, s.151, s.264, s.292 - s. 295, s.656, s.668-669.

25. Bakınız: (1979) Turizm Sektöründe 1979 Yılı Kredi Politikası Ana İlkeleri ve Kredi Koşulları, Ankara: T.C. Turizm Bankası A.Ş.
26. Bakınız: Özel ve Tüzel Kişi Mülkiyetinde Bulunan Taşınmaz Eski Eserlerin Onarımı için Yapılacak Aynı Parasal Yardım Yönetmeliği. Resmi Gazete: Tarih: 30.3. 1979.
27. Alsaç, Ü., (1978) Tarihsel Çevre Korunmasında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek kurulunun Görüşü, Türkiye'de Şehir Planlaması Çalışmalarında Tarihsel Çevre Korunması ve Düzenlemesinin Kuramsal Düzeyde ve Uygulama Alanında Gelişimi, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehircilik Enstitüsü, 7. Danış Kurulu Bildirileri, 30-31 Kart 1978.
28. Bakınız: 1982 Anayasası.
29. Bakınız: 2663 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Resmi Gazete. Tarihi: 2 Temmuz 1981.
30. Bakınız: Hükümet Programı, Resmi Gazete, Tarih: 15 Aralık 1983.
31. Madran, E., Özgönül Nimet (1982) Planlı Dönemde (1963 - 1981) Tarihsel Çevrenin Korunması ve Değerlendirilmesinde Kanunun Yaklaşımı, Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi . Ankara: İTÜ Basım İşliği, 2. Kitap, e.263-301.